

Opinnäytetyön ohje (17.8.2022)

Ammattikorkeakoulututkinto

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Opinnäytetyö ja opinnäytetyön tavoitteet.....	2
2.1	AMK-opinnäytetyö ja sen tavoitteet LAB-ammattikorkeakoulussa	2
2.2	Opinnäytetyön osaamistavoitteet	2
2.3	Opinnäytetyötoimijoiden vastuut ja velvollisuudet	3
3	Opinnäytetyön toteuttaminen.....	4
3.1	Opinnäytetyöprosessin vaiheet	4
3.2	Opinnäytetyön aloitus ja suunnittelu.....	5
3.3	Opinnäytetyön toteutus	6
3.4	Opinnäytetyön viimeistely.....	6
4	Opinnäytetöiden avoimuus, eettisyys ja julkaiseminen	7
4.1	Opinnäytetöiden avoimuus ja tutkimusluvut	7
4.2	Opinnäytetyön Turnitin -tarkastus	9
4.3	Opinnäytetyön julkaiseminen ja arkistointi	9
4.4	Tekijänoikeudet	11
4.5	Opinnäytetyössä syntyvä keksintö	11
5	Opinnäytetyön arviointi ja kypsyysnäyte.....	12
5.1	Opinnäytetyön arviointi.....	12
5.2	Kypsyysnäyte	12
5.3	Oikaisumenettely.....	13
6	Opinnäyteraportin kieli, tyyli, havainnollistaminen, rakenne ja ulkoasu	14
6.1	Hyvä asiatyyli	14
6.2	Opinnäyteraportin havainnollistaminen	14
6.3	Opinnäytetyön rakenne	19
6.4	Opinnäyteraportin ulkoasu	22
7	Opinnäytetyön tiedonhankinta ja lähteiden merkintä.....	23
7.1	Opinnäytetyön tiedonhankinta.....	23
7.2	Lähteiden merkintä.....	23
7.3	Lähdeviitteet.....	24
7.3.1	Lähdeviitteen ala ja erilaisia viittausmalleja	26
7.3.2	Suora lainaus	27
7.4	Lähdeluettelo.....	28
7.4.1	Painetut lähteet	28
7.4.2	Sähköiset lähteet.....	30

7.4.3	Suulliset lähteet.....	33
7.4.4	Muut lähteet	34
	Lähteet.....	35

Liite 1. Arviointikriteerit

Liite 2. Opinnäytetyötoimijoiden vastuut ja velvollisuudet

1 Johdanto

Ammattikorkeakoulututkintoon kuuluu 15 opintopisteen laajuinen itsenäinen opinnäytetyö. Opinnäytetyö voidaan tehdä yksilötyönä, parityönä tai usean opiskelijan ryhmätyönä. LAB-ammattikorkeakoulun (LAB) opinnäytetyön yhteiset ohjeet perustuvat valtakunnallisiin laatusuosituksiin ja hyviin käytäntöihin.

Opinnäytetyön ohje koskee LABin AMK-tutkintoon johtavaa koulutusta. Yhteisen ohjeen lisäksi koulutusaloilla voi olla omia tarkentavia ohjeita. Opinnäytetyötä koskevista lisäohjeista ja niistä tiedottamisesta vastaavat koulutusalat.

Ohje on päivitetty elokuussa 2022, ja se pohjautuu LABin tutkintosääntöön, joka on tullut voimaan 1.8.2022.

2 Opinnäytetyö ja opinnäytetyön tavoitteet

2.1 AMK-opinnäytetyö ja sen tavoitteet LAB-ammattikorkeakoulussa

LAB-ammattikorkeakoulun opinnäytetyö toteutetaan pääsääntöisesti yhteistyössä työelämä- tai hanketoimijan kanssa. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina voi toimia myös oma ammattikorkeakoulu. Yhteistyökumppanin kanssa tehdään yhteistyösopimus. Opiskelija voi tehdä opinnäytetyön myös edistääkseen omaa yritystoimintaansa tai rakentaessaan taiteellista ja ammatillista identiteettiään.

Opinnäytetyö antaa opiskelijalle monipuolisia valmiuksia toimia työelämän tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotehtävissä. Se laajentaa ja syventää opiskelijan ammattiosaamista. Opinnäytetyö voi olla luonteeltaan

- tutkimuksellinen
- toiminnallinen
- edellisten yhdistelmä.

Opinnäytetyön laajuus on LAB-ammattikorkeakoulun tutkintosäännön mukaan 15 opintopistettä. Opinnäytetyöhön kuuluu aina kirjallinen, julkinen raportti. Työn tuloksena saavutettu uusi tieto, tuote, palvelu tai taiteellinen produktio voidaan dokumentoida ja julkaista kirjallisen raportin lisäksi myös muulla tavoin. Opinnäytetyö voidaan tehdä suomen tai englannin kielellä. Kaksoistutkinto-ohjelmissa opinnäytetyö tehdään partnerisopimuksessa määritellyn mukaisesti.

Ammattikorkeakoululla on päävastuu opinnäytetyön ohjauksesta ja arvioinnista. Työelämä- tai hanketoimijat ovat mukana ohjaamassa opinnäytetyötä oman asiantuntijuutensa ja osaamisensa kautta. Opinnäytetyön arviointikriteerit (Liite 1) ovat opinnäytetyön tekijän tiedossa opinnäytetyöprosessin alusta saakka.

2.2 Opinnäytetyön osaamistavoitteet

Opinnäytetyön tehtyään opiskelija

- osaa tunnistaa, rajata ja käsitteellistää työelämän ilmiöitä ja kehitystarpeita
- osaa soveltaa teoretietoja työelämän kysymyksiin ja ilmiöihin
- osaa kuvata opinnäytetyön tulokset tai tuotoksen ja sen hyödynnettävyyden työelämässä
- osaa raportoida oman alansa tietoperustan tai taiteellisen osaamisen LAB-ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeen mukaisesti
- osaa raportoida opinnäytetyönsä suullisesti ja kirjallisesti

- osaa työskennellä vuorovaikutteisesti, pitkäjänteisesti ja järjestelmällisesti
- osaa arvioida omaa toimintaansa kriittisesti ja kehittää sitä
- osaa kirjoittaa kypsyysnäytteen
- osaa toimia alan tutkimus-, kehittämis- ja suunnittelutehtävissä sekä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Opinnäytetyön tekemisessä vahvistuvat kokonaisvaltaisesti kaikki osaamisalueet, mutta erityisesti korostuvat työelämä- ja kommunikointitaidot. Kommunikointitaitoihin kuuluvat vuorovaikutustaito, kuuntelutaito, suullinen ja kirjallinen viestintätaito sekä medialukutaito. Opinnäytetyöprosessissa korostuvat muun muassa oppimisen taidot, ongelmanratkaisutaidot, analyttisyys sekä kyky organisoida ja hallita ajankäyttöä. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää opiskelijan kykyä itsenäiseen tietojen ja taitojen hankintaan sekä niiden soveltamiseen ongelmanratkaisussa ja uusien mahdollisuuksien tunnistamisessa.

Kokonaisuutena opinnäytetyö vahvistaa opiskelijan ammatillista kasvua ja asiantuntijuutta. Opinnäytetöiden aiheet liittyvät oman alan keskeisiin kehittämiskohteisiin. Opinnäytetyön tehnyt opiskelija kykenee perusteltujen valintojen tekemiseen ja luotettavan tiedon tuottamiseen.

2.3 Opinnäytetyötoimijoiden vastuut ja velvollisuudet

Opinnäytetyöprosessissa on useita toimijoita, joilla on opinnäytetyöhön ja sen ohjaukseen liittyviä vastuita. Toimijoita ovat opiskelija, opinnäytetyön ohjaaja, työelämän yhteistyökumppani, mahdollinen vertaisarvioija, kielen ja tekstin ohjaaja sekä toinen arvioija. Toimijoiden vastuut ja velvollisuudet on kuvattu liitteessä 2.

3 Opinnäytetyön toteuttaminen

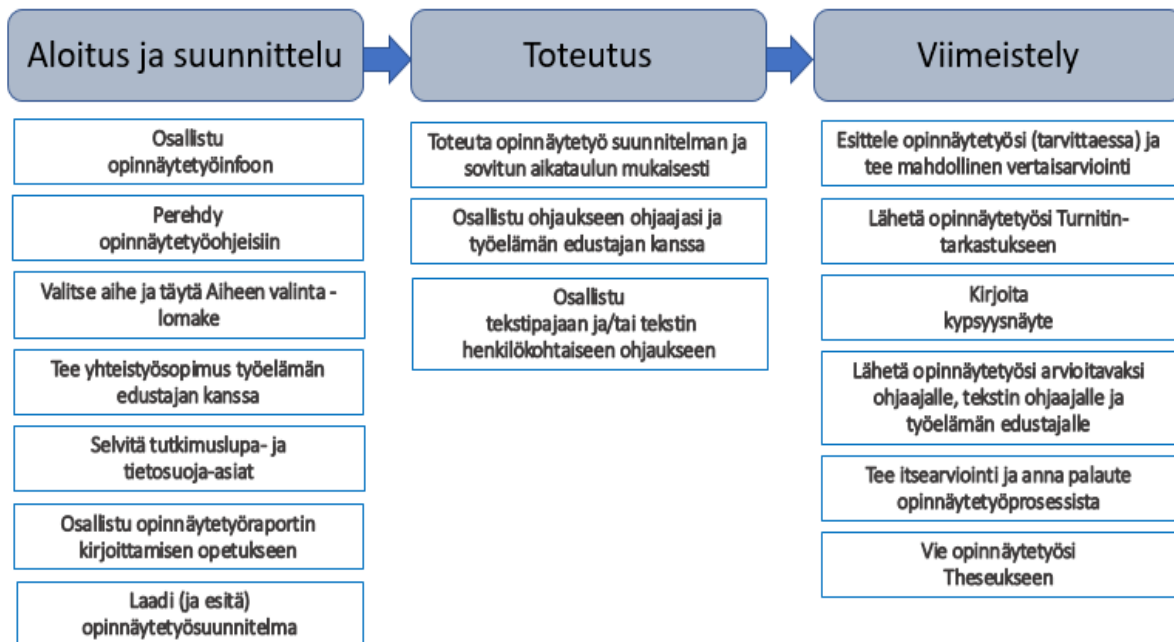
3.1 Opinnäytetyöprosessin vaiheet

Opinnäytetyöprosessin alussa opiskelija tutustuu LABin yleiseen opinnäytetyön ohjeeseen, koulutusalaakohtaisiin ohjeisiin, tutkintosääntöön sekä lakiin ja asetukseen opinnäytetyöstä. Opinnäytetyöprosessi jaetaan kolmeen opintojaksoon (Taulukko 1).

Opintojakso	Osaamistavoitteet
Opinnäytetyön suunnittelu 5 op	Opiskelija osaa • kuvata opinnäytetyönsä tavoitteet ja keskeisen sisällön • suunnitella ja kuvata oman opinnäytetyöprosessinsa vaiheet • ottaa huomioon mahdolliset tutkimuslupa- ja tekijänoikeusasiat.
Opinnäytetyön toteutus 5 op	Opiskelija osaa • toteuttaa opinnäytetyön hyväksytyn opinnäytetyösuunnitelman pohjalta.
Opinnäytetyön raportointi ja viimeistely 5 op	Opiskelija osaa • esittää opinnäytetyönsä tulokset tai tuotoksen • raportoida opinnäytetyönsä kirjallisesti LAB-ammattikorkeakoulun opinnäytetyöohjeen mukaisesti • kirjoittaa kypsyysnäytteen.

Taulukko 1. Opinnäytetyöprosessin opintojaksot ja osaamistavoitteet

Kuviossa 1 esitetään opinnäytetyöprosessin vaiheet ja ne asiat, joita kukin vaihe käytännössä sisältää. Koulutusalaakohtaisissa ohjeissa kerrotaan tarkemmin opinnäytetyön vaiheiden (Kuvio 1) toteutuksesta eri koulutusaloilla. Eri vaiheisiin liittyvät ohjeistukset ja lomakkeet löytyvät eLAB-nettisivustolta ja LAB-intrasta.

Kuvio 1. Opinnäytetyöprosessin vaiheet

3.2 Opinnäytetyön aloitus ja suunnittelu

Opinnäytetyön suunnittelu alkaa opinnäytetyön aiheen ideoinnilla. Tukea ideointiin opiskelija saa tutorkeskusteluissa sekä ammatillisten aineiden opetuksen ja menetelmäopintojen aikana. Aihe opinnäytetyöhön voi tulla esimerkiksi harjoittelusta, ammattikorkeakoulun tai oman koulutusalan tutkimus-, kehittämis- tai palvelutoiminnan kautta tai työelämän tai hankkeen toimeksiannosta.

Opinnäytetyöprosessin toteuttaminen edellyttää riittävää tutkimus- ja kehittämismenetelmäosaamista tai sen hankkimista. Opiskelija osallistuu tutkimus- ja kehittämismenetelmäopintoihin oman opetussuunnitelmansa mukaan. Opiskelija osallistuu myös opinnäytetyöraportin kirjoittamisen opetukseen.

Opiskelija osallistuu opinnäytetyöinfoon ja ilmoittautuu opinnäytetyöprosessiin palauttamalla Aiheen valinta-lomakkeen oman koulutusalsansa ohjeiden mukaan. Aiheen hyväksymisen ja ohjaajan nimeämisen jälkeen opiskelija ottaa yhteyttä hänelle nimettyyn opinnäytetyön ohjaajaan. Ohjaajilta opiskelija saa lisätietoa ohjaukseen liittyvistä koulutusalsakohdaisista ohjeista ja käytännöistä.

Mikäli opiskelija tekee opinnäytetyön työelämän tai hankkeen toimeksiannosta, hän tekee opinnäytetyön aloitusvaiheessa yhteistyösopimuksen työelämän tai hankkeen

yhteistyökumppanin kanssa. Yhteistyösopimus on yhteistyökumppanin ja opiskelijan välinen sopimus opinnäytetyöprosessin aikana tehtävästä yhteistyöstä. Yhteistyösopimus toimitetaan tiedoksi opinnäytetyötä ohjaavalle opettajalle.

3.3 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö voidaan toteuttaa yksilö-, pari- tai ryhmätöinä. Opinnäytetyön toteutusvaihe edellyttää opiskelijalta sitoutumista opinnäytetyöprosessiin sekä yksilö- tai ryhmäohjaukseen. Ohjausprosessissa toteutuu parhaimmillaan opiskelijoiden ja ohjaajien dialoginen vuorovaikutus. Ohjaustapaamisissa sovitaan ohjauskäytännöistä ja aikataulusta. Opiskelija noudattaa LAB-ammattikorkeakoulun yleisiä opinnäytetyöohjeita ja koulutusalaakohtaisia ohjeistuksia. Opinnäytetyön toteutusvaiheen aikana opiskelija soveltaa tutkimus- ja kehittämisosaamista ja toteuttaa opinnäytetyön etukäteen sovitun aikataulun mukaisesti.

3.4 Opinnäytetyön viimeistely

Opiskelija viimeistelee ja raportoi opinnäytetyön koulutusalan käytänteiden mukaisesti. Viimeistelyvaiheeseen kuuluvat opinnäytetyön Turnitin-tarkastus, mahdollinen seminaari ja vertaisarviointi, kypsyysnäytteen kirjoittaminen, itsearviointi ja valmiin opinnäytetyön julkaiseminen Theseus-verkkokirjastossa.

4 Opinnäytetöiden avoimuus, eettisyys ja julkaiseminen

4.1 Opinnäytetöiden avoimuus ja tutkimusluvut

LAB-ammattikorkeakoulu noudattaa avoimen tieteen ja tutkimuksen (ATT) tavoitteita ja periaatteita. Avoimen tieteen ja tutkimuksen (ATT) tavoitteena on kasvattaa tieteen ja tutkimuksen laatua ja luotettavuutta avoimuuden kautta sekä lisätä tieteen ja tutkimuksen yhteiskunnallista ja sosiaalista vaikuttavuutta. Tavoitteena on tiedon sujuva liikkuminen koko yhteiskunnassa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.)

Avoimuuden tavoite koskee tutkimuksen tuloksia ja tuotoksia, joita tulisi jakaa mahdollisimman laajasti. Avoimuus koskee myös tutkimusaineistoja ja tutkimusmenetelmiä, jolloin tutkimuksen läpinäkyvyys ja luotettavuus vahvistuvat.

Ammattikorkeakouluissa tehtävien opinnäytetöiden avoimuuden tavoitteena on saada opinnäytetöissä tuotettu tieto ja tuotokset laajasti esille ja siten mahdollistaa niiden hyödyntäminen innovaatioiden pohjaksi ja kaupallistamiseksi. Tämä tehdään tutkimuseettiset ja oikeudelliset kysymykset huomioiden.

LABissa tehtävissä opinnäytetöissä avoimuus merkitsee seuraavaa:

- Opinnäytetyö julkaistaan avoimesti Theseuksessa (myös liikesalaisuuksia sisältävistä opinnäytetöistä tehdään julkinen versio, ks. tarkemmin luku 4.3).
- Opinnäytetyöstä ja sen keskeisistä tuloksista voidaan julkaista blogi LABin julkaisukanavalla.
- Opiskelijaa kannustetaan julkaisemaan opinnäytetyöhön pohjautuvia tutkimusartikleita open access -julkaisuissa.

Hyvä tieteellinen käytäntö

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) tehtävänä on edistää tutkimusetiikkaa koskevaa keskustelua ja tiedotustoimintaa Suomessa sekä toimia aloitteentekijänä tutkimusetiikan edistämiseksi.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa edistää hyvää tieteellistä käytäntöä ja samalla varmistaa, että loukkausepäilyt voidaan käsitellä asiantuntevasti, oikeudenmukaisesti ja mahdollisimman nopeasti (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012).

Neuvottelukunnan laatimat tutkimuseettiset ohjeet pyrkivät määrittelemään hyvää tieteellistä käytäntöä ja sen loukkauksia monitieteisestä näkökulmasta. Niiden tavoitteena on hyvän tieteellisen käytännön edistäminen ja tieteellisen epärehellisyyden

ennaltaehkäiseminen kaikissa tutkimusta harjoittavissa organisaatioissa, kuten yliopistoissa, tutkimuslaitoksissa ja ammattikorkeakouluissa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Tiedonantajien informointi ja suostumus

Opinnäytetyön laatimisessa ja aineiston keräämisessä on noudatettava henkilötietojen käsittelyyn liittyvää lainsäädäntöä. Merkittävin henkilötietojen käsittelyä koskeva laki on EU:n yleinen tietosuoja-asetus (EU 2016/679). Henkilötietojen käsittelyyn on kiinnitettävä erityisesti huomiota, jos tutkimusaineistoon sisältyy henkilötietoja sisältävä opiskelijan tekemä tutkimus (aineisto kerätty esimerkiksi haastattelemalla, kyselyllä tai havainnoimalla) tai opiskelijalla on pääsy tietokantoihin, jotka sisältävät henkilötietoja. (LAB-ammattikorkeakoulu 2020; Tietoarkisto.)

Opinnäytetyöhön osallistuvia tiedonantajia tulee informoida etukäteen opinnäytetyön tarkoituksesta, tekijästä ja opinnäytetyöhön kerättävän tutkimusaineiston käsittelytavoista. Henkilötietojen kerääminen tapahtuu aina tiedonantajan kirjallisella suostumuksella. Jos henkilötietojen kerääminen tapahtuu esimerkiksi Webropol-järjestelmän kautta, tiedonantaja voi antaa suostumuksensa esimerkiksi rastittamalla suostumusta ilmaisevan kohdan henkilötietojen keräämiseksi. (LAB-ammattikorkeakoulu 2020.)

Henkilötietoja kerätessä on aina laadittava tietosuojailmoitus ja huolehdittava ilmoituksen tiedoksi saattamisesta tutkimukseen osallistuvilla (ks. tietosuojailmoitusmalli). Tietosuojailmoitus tulee esittää esimerkiksi yrityksissä haastattelututkimuksia tehtäessä tai liittää Webropolin kautta tehtävän kyselyn liitteeksi. (LAB-ammattikorkeakoulu 2020.)

LABin opiskelijoiden opinnäytetöitä koskevat tutkimusluvut

LABin henkilöstöön tai opiskelijoihin kohdistuvissa opinnäytetöissä tutkimusluvan myöntää sen yksikön johtaja, jonka opiskelijoita tai henkilöstöä opinnäytetyö koskee. Mikäli opinnäytetyö koskee useamman kuin yhden yksikön opiskelijoita tai henkilöstöä, tutkimusluvan myöntää sen yksikön johtaja, missä opinnäytetyön tekijä opiskelee. LAB-ammattikorkeakoulu ei luovuta henkilöstön eikä opiskelijoiden tietoja tutkimustarkoitukseen mutta voi välittää tutkimuspyynnön kyseisille henkilöille. Opinnäytetyön tekijän tulee noudattaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisemia hyvän tieteellisen käytännön menettelytapoja. LAB-ammattikorkeakoulun ulkopuolisen työelämä- ja hanketoimijan toimeksiantona tehtävässä opinnäytetyössä noudatetaan kyseessä olevan organisaation säädöksiä ja lupamenettelyä.

LABin henkilöstöön ja/tai opiskelijoihin kohdistuvan, LABissa tehtävän opinnäytetyön lupa anotaan opinnäytetöitä koskevalla tutkimuslupa-anomuksella. Lupa-anomukseen liitetään

opinnäytetyön ohjaajan hyväksymä suunnitelma. Tutkimuslupapäätös lähetetään tiedoksi hakijalle.

4.2 Opinnäytetyön Turnitin-tarkastus

LAB-ammattikorkeakoulussa on käytössä tekstin alkuperäisyyden tarkastamiseen tarkoitettu Turnitin-ohjelma. Valmiin opinnäytetyön palauttamisesta Turnitin-tarkastukseen on olemassa koulutusalaakohtaiset ohjeet.

Opiskelija ja opinnäytetyön ohjaaja saavat Turnitin-ohjelmasta analysointiraportin, josta selviävät opinnäytetyön mahdolliset yhtäläisyydet vertailtavaan lähdeaineistoon. Opinnäytetyö jää palvelun tietokantaan vertailuaineistoksi, joten myös opiskelijan oma työ on suojassa muiden plagioinnilta.

4.3 Opinnäytetyön julkaiseminen ja arkistointi

Opinnäytetyö on korkeakoulututkinnon osa, jonka tulee olla avoimesti arvioitavissa. Hyväksytyt opinnäytetyöt ovat julkisia julkisuuslain (621/1999) perusteella. Julkisuudella taataan opinnäytetöiden objektiivinen ja tasapuolinen arviointi.

Opinnäytetyöhön kuuluvat tietyntaiset sisällöt, esimerkiksi yritysten liikesalaisuudet, saattavat poikkeuksellisesti tehdä opinnäytetyöstä joiltakin osin salassa pidettävän. Mikäli mahdollista, työ julkaistaan kokonaisuudessaan siten, että toimeksiantajan nimi jää pois, ja siitä käytetään nimitystä Yritys X. Tällöin on huolehdyttävä, että yritys ei ole myöskään tunnistettavissa opinnäytetyön sisällön perusteella.

Salassa pidettävät asiat voidaan tarvittaessa tuoda esiin liitetiedostossa, jota ei julkaista ja joka jää ainoastaan yhteistyökumppanin käyttöön. Opinnäytetyö on tällöin laadittava siten, että työstä julkaistaan Theseuksessa liikesalaisuustietoja sisältämätön versio eikä opinnäytetyössä viitata salassa pidettäviin liitetiedostoihin. Opinnäytetyöhön ei jätetä pelkkiä otsikoita, mikäli niiden alle tuleva teksti pitää poistaa tai siirtää liitetiedostoon salatun tiedon takia. Opinnäytetyössä ei myöskään mainita, että jokin kohta on jäänyt pois eikä tekstiä peitetä millään tavalla. Opinnäytetyötä ohjaavilla opettajilla ja opiskelijalla on luottamuksellisia tietoja koskeva vaitiolovelvollisuus. Opinnäytetyö arvioidaan julkisen version perusteella. Yhteistyökumppanilla on oikeus tarkastaa opinnäytetyön sisältö ennen sen julkaisemista.

Opinnäytetyön tallentaminen Theseukseen

Opiskelija tallentaa hyväksytyn opinnäytetyönsä sähköisen version tiivistelmineen (pdf-muodossa) Suomen ammattikorkeakoulujen yhteiseen julkaisukanavaan, verkkokirjasto

Theseukseen hyväksymällä palvelun käyttöehdot, valitsemalla halutessaan Creative Commons -lisenssin ja siirtymällä opinnäytetyön tallennuslomakkeelle. Opinnäytetyön maksimikoko on 512 MB. Theseukseen tallennetaan yksi pdf-tiedosto, joka sisältää myös mahdolliset liitteet. Theseukseen on mahdollista tallentaa pdf:n kanssa myös opinnäytetyöhön liittyviä mp3-formaatissa olevia audiotiedostoja tai mp4-formaatissa olevia videotiedostoja. Ohjeet opinnäytetyön tallentamiseen ovat Theseuksen verkkosivuilla.

Theseuksessa opiskelijalle tallennusvaihtoehtoina ovat joko

1. Avoin kokoelma eli työ avoimessa verkossa internetissä tai
2. Käyttörajattu kokoelma eli rajoitettu käyttö vain oman ammattikorkeakoulusi määrittelemissä IP-osoitteissa.

LAB-ammattikorkeakoulun käyttörajattu kokoelma on käytettävissä vain muutamilta kirjaston koneilta. Opinnäytetyön kuvailutiedot ja tiivistelmä ovat kummassakin kokoelmassa avoimesti luettavissa. Huom. opinnäyte on aina julkinen asiakirja, johon kaikki kiinnostuneet voivat tutustua (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621). Jos käyttörajatun kokoelman töihin haluaa tutustua korkeakoulun verkon ulkopuolelta, on korkeakoulun tarjottava siihen mahdollisuus käyttörajauksesta huolimatta

Verkkokirjasto Theseuksen tallennuslomakkeessa on oma paikka jokaiselle opinnäytetyön tekijälle, mikäli tekijöitä on enemmän kuin yksi. Opinnäytetyötä ei siis tallenneta kahteen tai useampaan kertaan, vaan opinnäytetyön syöttäjä tallentaa kaikkien tekijöiden nimet tallennuslomakkeen omiin paikkoihin samassa järjestyksessä kuin tekijöiden nimet ovat työn nimiölehdellä. Kun Theseuksesta haetaan opinnäytetöitä, työ löytyy jokaisen tekijän nimellä.

LAB-ammattikorkeakoulun opiskelija tallentaa opinnäytetyön Theseukseen myös siinä tapauksessa, että opinnäytetyö on tehty yhteistyössä jonkun muun ammattikorkeakoulun opiskelijan kanssa. Tallennettavalla opinnäytetyöllä on tällöin aina LABin nimiösivu.

Opinnäytetyön tekijä vastaa siitä, että Theseukseen tallennetaan opinnäytetyöstä ohjeen mukaan tehty julkaisukelpoinen pdf-tiedosto. Kaikkien Theseuksessa julkaistavien opinnäytetöiden tulee täyttää saavutettavuuteen liittyvät vaatimukset. Kirjasto tarkistaa metatiedot ja julkaisee opinnäytetyön Theseuksessa muutaman työpäivän kuluessa. Opinnäytetyöstä viedään arvosana opintorekisteriin opinnäytetyön Theseukseen tallennuksen jälkeen.

Mikäli opiskelija ei anna lupaa tallentaa opinnäytetyötään Theseukseen, hänelle ohjeistetaan toimintaohjeet kirjastosta. Toimintaohjeet saa lähettämällä asiasta sähköpostia osoitteeseen theseus@lab.fi. Tällöin opinnäytetyön perustiedot tallennetaan kirjaston tietojärjestelmään ja opinnäytetyö arkistoidaan. Kuka tahansa voi tarvittaessa saada opinnäytetyön arkistosta luettavaksi.

4.4 Tekijänoikeudet

Opinnäytetyö on tekijänoikeuslaissa (404/1961) tarkoitettu kirjallinen tai taiteellinen teos, johon sen tekijällä on tekijänoikeus. Jos opinnäytetyön tekijöitä on useita, kuuluu tekijänoikeus kaikille kyseisen teoksen tekijöille. Tekijänoikeus tuottaa opinnäytetyön laatijalle oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla sen yleisön saataviin. Saatettaessa teos yleisön saataviin on tekijä ilmoitettava aina sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Tekijällä on oikeus sopia muun muassa teoksen käytöstä ja muihin tekijänoikeuteen liittyvistä taloudellisista oikeuksista erillisellä sopimuksella.

Theseuksessa opiskelija voi valita, mitä oikeuksia hän antaa sähköisen opinnäytetyönsä lukijoille. Oletuksena on "Kaikki oikeudet pidätetään". Tämä tarkoittaa normaalin tekijänoikeuslainsäädännön antamia oikeuksia. Opiskelija voi myös jakaa tekijänoikeuksia opinnäytetyönsä käyttäjälle valitsemalla Creative Commons -lisenssin. Tietoa tekijänoikeuksista ja CC-lisensseistä löytyy Theseuksen verkkosivuilta.

4.5 Opinnäytetyössä syntyvä keksintö

Opinnäytetyötä tehtäessä voi syntyä patentilla tai muulla teollisoikeudella suojattavissa oleva keksintö. Keksintö saattaa olla kysymyksessä, mikäli työssä on kehitetty uusi tekninen laite tai menetelmä tai parannus nykyiseen ja sillä arvioidaan olevan teollista tai kaupallista merkitystä.

Keksintöasioista on keskusteltava kaikkien työn osapuolten kesken (opiskelija, työn tarkastajat korkeakoululla ja opinnäytteen toimeksi antanut organisaatio). Mikäli työn yhteydessä syntynyt keksintö aiotaan patentoida, on patenttihakemus jätettävä ennen työn julkistamista. Muussa tapauksessa työ on kirjoitettava siten, ettei keksintö siitä paljastu.

Mikäli opinnäytetyössä syntyvä keksintö on tehty työsuhteessa yritykseen, noudatetaan työsuhdekeksintölakia (656/1967), ja mikäli keksintö on syntynyt työsuhteessa korkeakouluun, noudatetaan korkeakoulukeksintölakia (369/2006). Mahdollisen keksinnön patentoimisessa noudatetaan voimassa olevaa patentointilainsäädäntöä tai muuta teollisoikeuksien suojamista koskevaa lainsäädäntöä, ellei osapuolten välillä (opiskelija, korkeakoulu, toimeksiantaja) ole muuta sovittu. Lisätietoja asiasta saa LAB-ammattikorkeakoulun ja LUT-yliopiston yhteisistä tutkimus- ja innovaatiopalveluista.

5 Opinnäytetyön arviointi ja kypsyysnäyte

5.1 Opinnäytetyön arviointi

Opinnäytetyön arvosanan lähtökohtana on osaamisperustainen arviointi. Opinnäytetyön arvioinnin kohteita ovat aiheen valinta ja tavoitteet, tietoperusta ja lähteiden käyttö, toteutus ja menetelmät, tulokset johtopäätökset ja niiden esittäminen, asiantuntijuus ja opinnäytetyöprosessi sekä raportointi ja kieliasu. Arviointikriteerit esitetään liitteessä 1.

Opinnäytetyön arviointiin osallistuvat opinnäytetyön ohjaaja, mahdollinen toinen arvioija ja kielenohjaaja. Yhteistyökumppanin edustajalla on mahdollisuus antaa palautetta opinnäytetyöstä. Ohjaaja vastaa siitä, että opinnäytetyön arviointi kirjataan opintosuoritusrekisteriin.

5.2 Kypsyysnäyte

Kypsyysnäytteen avulla opiskelija osoittaa hallitsevansa opinnäytetyönsä sisällön ja pystyvänsä kirjoittamaan siitä kielellisesti laadukkaan esityksen. Kypsyysnäyte on yksilötehtävä, vaikka opinnäytetyö olisi tehty parityönä tai usean opiskelijan ryhmätyönä.

Kypsyysnäytteeseen voi osallistua siinä vaiheessa, kun opinnäytetyö on valmis ja ohjaaja antaa luvan kypsyysnäytteeseen osallistumiseen. Kypsyysnäyte voi olla essee, tiedote, artikkeli tai blogi. Opiskelija ja ohjaava opettaja sopivat, millainen kypsyysnäyte kirjoitetaan. Kypsyysnäytteen kirjoittamisesta on käytössä erillinen ohjeistus.

Kypsyysnäytteestä arvioidaan kieliasu ja sisältö. Kypsyysnäyte arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty. Opiskelija voi uusia hylätyn kypsyysnäytteen kaksi kertaa.

Ammattikorkeakoulujen kypsyysnäytteen järjestämistä ja arviointia määrittelee seuraava asetusteksti:

Tutkintoa varten opiskelijan on kirjoitettava opinnäytetyönsä alalta kypsyysnäyte, joka osoittaa perehtyneisyyttä alaan ja suomen tai ruotsin kielen taitoa. Ammattikorkeakoulu päättää kypsyysnäytteestä silloin, kun opiskelijalta ei vaadita 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua kielitaitoa. (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 2014.)

Lukivaikeuksisen opiskelijan kypsyysnäytteen kirjoittamiseen liittyy seuraavia erityisiä seikkoja:

- Lukivaikeuksisen opiskelijan on tarvittaessa osoitettava asiantuntijan (esimerkiksi erikoislääkärin tai erityisopettajan) lausunto tilanteestaan.
- Lukivaikeuksinen opiskelija voi kirjoittaa pidempään kuin muut.

- Lukivaikeuksinen opiskelija voi täydentää suoritustaan suullisesti. Jos lukivaikeuksinen opiskelija on täydentänyt suoritustaan suullisesti, siitä on tehtävä merkintä todistukseen.

5.3 Oikaisumenettely

Opinnäytetyön arviointiin tyytymätön opiskelija voi pyytää siihen suullisesti tai kirjallisesti oikaisua arvioinnin suorittaneelta opinnäytetyön ohjaajalta. Oikaisupyyntö on lain mukaan tehtävä 14 päivän kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin opiskelijalla on ollut tilaisuus saada arvioinnin tulokset sekä arviointiperusteiden soveltaminen omalta kohdaltaan tietoonsa. Opinnäytetyön ohjaajan on vastattava oikaisupyyntöön opiskelijalle kirjallisesti.

Opiskelija, joka on tyytymätön edellä mainittuun oikaisupäätökseen, voi hakea siihen kirjallisesti oikaisua ammattikorkeakoulun tutkintolautakunnalta 14 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut edellä mainitusta päätöksestä tiedon.

Oikaisumenettelyssä tehtyyn päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

6 Opinnäyteraportin kieli, tyyli, havainnollistaminen, rakenne ja ulkoasu

6.1 Hyvä asiatyyli

Opinnäyteraportit kirjoitetaan huolitellusti, oikeakielisesti ja asiatyylisesti. Tekstin on oltava havainnollista, selkeää, helppolukuista ja johdonmukaista. Puhekielisyydet eivät kuulu hyvään asiatyyliin. Oman alan ammattisanaston käyttö on tarkoituksenmukaista.

Tekstin selkeyteen vaikuttavat sekä sanavalinta että virkerakenne. Hyvä kirjoittaja välttää tarpeettomia täyteverbejä (arviointi suoritetaan → arvioidaan), merkitykseltään epämääräisiä muotianoja (taholta, toimesta, puitteissa) ja runsasta lauseenvastikkeiden käyttöä. Lauseenvastikkeissa on sekin ongelma, ettei niistä välttämättä käy imi, minkä sivulauseen lauseenvastike korvaa: asiakkaan ollessa kiireinen ~ kun asiakas on kiireinen ~ koska asiakas on kiireinen ~ jos asiakas on kiireinen.

Tekstin tulee olla johdonmukaista ja yhtenäistä asiasisällöltään, rakenteeltaan ja kieliasultaan. Yhtenäisyyden perusedellytys on tekstin huolellinen jäsentäminen, jossa teksti etenee johdonmukaisesti virkkeestä ja kappaleesta toiseen. Jokaisessa luvussa täytyy olla vähintään kaksi kappaletta, ja jokaisessa kappaleessa täytyy olla vähintään kaksi virkettä.

Opinnäyteraportin kirjoittaminen edellyttää referointitaitoa, ja lähdeaineiston referointi kuuluu olennaisesti tieteelliseen kirjoittamiseen. Omin sanoin referoiminen osoittaa, että kirjoittaja on ymmärtänyt referoidun tekstin sisällön. Opinnäyteraportti ei ole kuitenkaan pelkkää lähteiden referointia, vaan myös itsenäistä tiedon tuottamista, analysointia ja johtopäätösten tekoa.

6.2 Opinnäyteraportin havainnollistaminen

Luettavuutta ja ymmärrettävyyttä voidaan parantaa taulukoilla, kuvioilla (mm. diagrammit ja tekniset piirrokset) ja kuvilla (valokuvat ja muut esittävät kuvat). Taulukot, kuviot ja kuvat sijoitetaan alkamaan vasemmasta reunasta eli samasta sarkaimesta kuin tekstikin. Ne on numeroitava juoksevasti sekä otsikoitava. Otsikot tulevat niiden alapuolelle. Otsikko ei ole virkemäinen kuvateksti. Taulukoihin, kuvioihin ja kuviin viitataan numerolla niitä edeltävässä tekstissä, esimerkiksi suluissa (Kuva 1, Kuvio 1, Taulukko 1) tai tekstin lomassa näin: Metropol-hotellin aula on nähtävissä kuvassa 1.

Kuva 1. Metropol-hotellin aula (Kivi 2015)

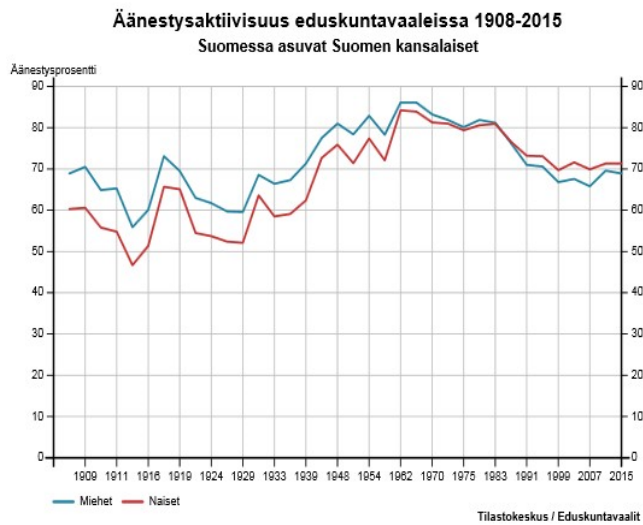
Kuvia voidaan käyttää opinnäytetoissa tekijänoikeuslain 22. §:n ja 25. §:n perusteella siteeraamalla, kunhan lähde eli tekijä mainitaan. Tällöin lähdetieto merkitään lähdeviitteenä:

Kuva 1. Kissa (Virtanen 2020, 36)

Opinnäytetyöntekijän omiin kuviin ei tarvitse opinnäytetoissa merkitä lähdettä. Mikäli tekijä halutaan merkitä omaan kuvaan, kuvan otsikon perään merkitään etu- ja sukunimi. Tekijää ei tässä tapauksessa merkitä lähdeluetteloon.

Kuva 2. Koira (Kuva: Maija Meikäläinen)

Mikäli kuvaa, kuviota tai taulukkoa on lähdeoteoksessakin käytetty siteerausoikeuden mukaisesti, lähdeviite merkitään samoin kuin silloin, kun tekstin referoinnissa käytetään toissijaista lähdettä: (Laine 2008, Virtanen 2021, 34 mukaan). Jos opiskelija on ottanut kuvan, kuvion tai taulukon tiedot lähteestä mutta muokannut ulkoasun itse, lähdeviite tulee merkitä esimerkiksi näin: (mukailtu Laine 2018). Kuvien, kuvioiden ja taulukoiden lähteet merkitään lähdeluetteloon muiden lähteiden joukkoon, eikä niistä tehdä erillisiä lähdeluetteloita.

Kuvio 1. Äänestysaktiivisuus eduskuntavaaleissa 1908–2015 (Tilastokeskus 2015)

Taulukon, kuvion ja kuvan koko sisältöä ei selosteta uudelleen tekstissä, vaan tietoja arvioidaan ja niistä tehdään johtopäätöksiä. Kuvioissa ja taulukoissa ei tarvitse noudattaa opinnäyteraportin ulkoasuohjetta; esimerkiksi kirjasinlaji ja riviväli voivat olla erilaiset. Kuvan, kuvion ja taulukon tulisi mahtua yhdelle sivulle, samoin niiden otsikon. Isommat kuvat, kuvat tai taulukot sijoitetaan pääsääntöisesti liitteiksi.

	1980	1990	2000	2010	2011	2012	2013	2014
	1 000							
Asuinrakennukset	840	1 005	1 111	1 235	1 246	1 258	1 266	1 278
Erilliset pientalot	773	908	993	1 102	1 111	1 122	1 128	1 139
Rivi- ja ketjutilat	23	53	66	76	77	78	79	79
Asuinkerrostalot	44	45	52	57	57	58	58	59
Muut rakennukset	92	158	189	211	214	217	218	220
Kesämökit	252	368	451	489	493	496	499	500
Saunat ¹⁾	548	932	1 212	1 502	1 529	1 555	1 581	1 591
1) Vain huoneistokohtaiset saunat. Saunoja on kaikkiaan arvioitu olevan v. 2014 lopussa yli 2 000 000.								

Taulukko 1. Rakennukset ja kesämökit (Tilastokeskus 2016)

Myös kaavat numeroidaan juoksevasti, ja niihin viitataan tekstissä samaan tapaan kuin taulukoihin, kuvioihin ja kuviin. Kaavojen merkitsemisessä käytetään kaavaeditoria. Kaava sisennetään, ja kaavan numero tulee sulkuihin kaavan oikealle puolelle (kaava 1).

$$x = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a} \quad (1)$$

Luettelmat osana tekstiä

Opinnäyteraportin tekstin tulee pääsääntöisesti koostua virkkeiden muodostamista kappaleista. Mikäli luettelmia on perusteltua käyttää, noudatetaan seuraavia sääntöjä.

Luetelma koostuu johdantolauseesta ja luettelokohdista. Luettelokohtien jälkeen pilkut jätetään pois. Jokaisen kohdan on myös sovittava muodoltaan johdantolauseen jatkoksi. Kokonainen luku ei voi koostua pelkistä luettelamista. Luettelmissa käytetään opinnäytetyön kirjoitusohjelmassa olevaa tyyliä LAB bullet list.

EKG:n seurannalla saadaan tietoa

- sydämen rytmistä
- johtoratojen toiminnasta
- sydänlihaksen hapenpuutteesta sekä sen laajuudesta ja sijainnista
- sydänlihassairauksista
- elektrolyyttitasapainosta
- sydämen lihasseinän rakenteesta (Ilola ym. 2013, 44–45).

Ilolan ym. (2013, 44–45) mukaan EKG:n seurannalla saadaan tietoa

- sydämen rytmistä
- johtoratojen toiminnasta
- sydänlihaksen hapenpuutteesta sekä sen laajuudesta ja sijainnista
- sydänlihassairauksista
- elektrolyyttitasapainosta
- sydämen lihasseinän rakenteesta.

Jos johdantolause on kokonainen lause, sen jälkeen tulee kaksoispiste. Kaksoispistettä käytetään myös, jos johdantolauseessa ei ole predikaattia.

EKG:n seurannalla saadaan tietoa seuraavista asioista:

- sydämen rytmistä
- johtoratojen toiminnasta
- sydänlihaksen hapenpuutteesta sekä sen laajuudesta ja sijainnista
- sydänlihassairauksista
- elektrolyyttitasapainosta
- sydämen lihasseinän rakenteesta (Ilola ym. 2013, 44–45).

EKG:n seurannalla saadaan tietoa seuraavista asioista (Ilola ym. 2013, 44–45):

- sydämen rytmistä
- johtoratojen toiminnasta
- sydänlihaksen hapenpuutteesta sekä sen laajuudesta ja sijainnista
- sydänlihassairauksista
- elektrolyyttitasapainosta
- sydämen lihasseinän rakenteesta.

Mikäli luettelman kohdat eivät ole kokonaisia virkkeitä, kuten edellä olevissa esimerkeissä, jokainen kohta alkaa pienellä alkukirjaimella ja vasta viimeisen luettelman kohdan perään

tulee piste. Jos luettelon kohdat ovat kokonaisia virkkeitä, jokainen kohta alkaa isolla alkukirjaimella ja päätetään pisteeseen. Yhdessä luettelokohdassa voi olla useampikin virke.

Ryhmytyemisessä käydään läpi seuraavat vaiheet:

- Ensin toisilleen vieraat ryhmän jäsenet ovat vieraskoreita.
- Seuraavaksi ryhmässä alkaa ilmetä konflikteja ja ryhmän jäsenet koettelevat toisiaan.
- Viimeisessä vaiheessa tilanne tasaantuu. Vasta silloin ryhmä on valmis työskentelemään tuloksellisesti.

6.3 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyön osiot ovat

- nimiösivu
- tiivistelmä
- abstrakti
- sisällys
- lyhenneluettelo / käsitteet / termit (vain tarvittaessa)
- johdanto
- varsinainen käsittely (useita lukuja)
- yhteenveto ja pohdinta
- lähteet
- liitteet (vain tarvittaessa).

Nimiösivu

Nimiösivu kirjoitetaan valmiille pohjalle, jossa on LAB-ammattikorkeakoulun logo. Nimiösivulle kirjoitetaan seuraavat tiedot:

- opinnäytetyön nimi
- LAB-ammattikorkeakoulu
- tutkinto, esim. Insinööri (AMK), Muotoilija (AMK), Restonomi (AMK), Sairaanhoitaja (AMK), Tradenomi (AMK)
- työn valmistumisvuosi (esim. 2021)
- tekijän nimi (etunimi sukunimi).

Tiivistelmä

Tiivistelmä tulee ilman sivunumeroa ennen sisällysluettelo. Sen tarkoituksena on kertoa työn ydinsisältö. Tiivistelmässä vastataan kysymyksiin:

- Mitä ja miksi tehtiin?
- Miten tehtiin ja millaisia menetelmiä käytettiin?
- Mitkä ovat keskeiset tulokset ja tuloksista tehdyt päätelmät?

Tiivistelmä kirjoitetaan opinnäytetyön kirjoitus pohjassa olevalla tyylillä LAB Abstract text, ja sen pituus on yksi sivu. Tiivistelmässä käytetään passiivia. Erityistä huomiota tulee kiinnittää oikeakielisyyteen ja oikeiden termien käyttöön. Tiivistelmän aikamuoto on mennyt aikamuoto, yleensä imperfekti, kun kerrotaan taustoista ja jo tehdystä työstä, esimerkiksi Työssä selvitettiin - -. Päätelmät kirjoitetaan preesensissä. Tiivistelmä on itsenäinen teksti, eikä siinä viitata työhön käyttämällä tämä-pronominia (ei siis kirjoiteta: tässä työssä).

Tiivistelmän loppuun merkitään työtä kuvaavat keskeiset asiasanat. Asiasanoja on 3–7.

Abstrakti

Abstrakti (abstract) eli englanninkielinen tiivistelmä tehdään samaan tapaan kuin suomenkielinen tiivistelmä. Sisällön ja muodon tulee olla sama, mutta englanninkielisen tiivistelmän tulee olla luontevaa englantia, ei sanatarkka käännös suomesta.

Sisällys

Sisällysluettelo sijoitetaan tiivistelmän jälkeen. Sen otsikko on Sisällys. Sisällysluettelo luodaan automaattisesti käyttämällä opinnäyteraportin kirjoitus pohjassa olevia tyyliä LAB Heading 1, LAB Heading 2 ja LAB Heading 3.

Sisällysluettelosta lukija saa käsityksen opinnäytetyön rakenteesta ja asioiden keskinäisistä suhteista. Jos käytetään alalukuja, niitä pitää olla vähintään kaksi: luku 3.1 edellyttää siis aina lukua 3.2. Enempää kuin kolmea otsikkotasoa ei käytetä (3, 3.1, 3.1.1). Otsikon numeron perään ei tule pistettä.

Liitteet luetellaan allekkain sisällysluettelokentän alapuolella, esimerkiksi: Liite 1. Kyselylomake.

Lyhenneluettelo / Käsitteet / Termit (vain tarvittaessa)

Jos opinnäyteraportissa on runsaasti erityisalan lyhenteitä tai termejä, kannattaa niistä laatia erillinen sanasto. Sanaston paikka on sisällysluettelon jälkeen ennen varsinaista tekstiosaa. Sanasto tulee aakkosjärjestykseen.

Johdanto

Johdanto tutustuttaa lukijan työn aiheeseen ja herättää mielenkiinnon asiaa kohtaan. Tutkimuksellisen opinnäytetyön johdannossa kerrotaan opinnäytetyön taustaa, tavoite, tutkimusmenetelmät ja tutkimuskysymykset. Toiminnallisen opinnäytetyön johdannossa kerrotaan opinnäytetyön taustaa, tavoite ja rajaus. Jos opinnäytetyö tehdään toimeksiantona, tilaaja esitellään lyhyesti johdannossa. Opinnäyteraportin sisältöteksti kirjoitetaan opinnäytetyön kirjoituspohjassa olevalla tyylillä LAB normal.

Varsinainen asian käsittely (useita lukuja)

Lukujen ensimmäinen alaotsikko (esimerkiksi 3.1) tulee suoraan pääotsikon (esimerkiksi 3) alapuolelle, eikä otsikoiden väliin tule minkäänlaista johdantokappaletta. Sen sijaan toisen portaan alaotsikon alle tulee aina tekstiä ennen kolmannen portaan otsikkoa.

Tekstiä voidaan jaksottaa myös käyttämällä numeroimattomia väliotsikoita. Väliotsikot merkitään numeroitujen alaotsikoiden tapaan omille riveilleen, mutta niitä ei numeroida, eikä niitä laiteta sisällysluetteloon. Väliotsikot tehdään opinnäytetyön kirjoituspohjassa olevalla tyylillä LAB non-numbered subtitle (bolded). Esimerkkeinä väliotsikosta ovat tämän luvun 6.3. otsikot Yhteenveto, Lähteet ja Liitteet.

Yhteenveto ja pohdinta

Yhteenvedon ja pohdinnan tulee sopia yhteen johdannon kanssa. Siinä esitellään tiivistysti opinnäytetyön tarkoitus, keskeinen sisältö ja tärkeimmät tulokset. Saatujen tulosten perusteella tehdään johtopäätöksiä. Tässä opinnäytetyön viimeisessä luvussa voidaan myös arvioida opinnäytetyön tulosten yleistettävyyttä ja pohtia jatkotutkimusideoita tai jatkotoimenpiteitä.

Lähteet

Ohjeet lähteiden merkintään ovat luvussa 7. Otsikko Lähteet kirjoitetaan tyylillä LAB Non-numbered heading.

Liitteet (vain tarvittaessa)

Liitteisiin sijoitetaan kaikki sellainen materiaali, jonka ei asian ymmärtämisen kannalta tarvitse olla tekstissä mutta johon tekstissä viitataan. Näitä voivat olla esimerkiksi kyselylomakkeet ja tekniset piirustukset. Liitteisiin voidaan myös sijoittaa aineisto, jota työn toimeksiantaja ei halua julkisuuteen. Tällainen salainen liite ei tule julkisen opinnäytetyön liitteeksi, eikä siihen siksi viitata opinnäytetyöraportissa. Liitteenä voi olla laaja, raporttiosuudesta erillinen osuus, esimerkiksi toimeksiantajalle laadittu ohjeistus tai suunnitelma, jossa ei tarvitse

noudattaa opinnäyteraportin kirjoitusasua ja asettelua. Liitteissä ei jatku raportin sivunumerointi. Useampisivuisissa liitteissä on oma sivunumerointi.

Liitteet numeroidaan ja otsikoidaan: Liite 1. Liitteet sijoitetaan opinnäyteraportin loppuun lähteiden jälkeen. Kaikkiin liitteisiin tulee raportin sopivassa asiayhteydessä viitata. Liitteeseen viitataan käyttämällä liitteen numeroa, esimerkiksi suluissa (Liite 1) tai tekstin lomassa näin: Kyselylomake on liitteessä 1.

Koska raportin sivunumerointi ei jatku liitteissä, liitteet kirjoitetaan sisällysluettelokentän alapuolelle näin:

Liite 1. Otsikko

Liite 2. Otsikko

6.4 Opinnäyteraportin ulkoasu

Opinnäyteraportti kirjoitetaan LAB-ammattikorkeakoulun valmispohjalle, jossa on valmiiksi määritelty esimerkiksi marginaalit, tekstityylit ja välistykset. Mikäli opinnäytetyön visuaalinen sisältö niin vaatii, muotoilun ja media-alan tutkinnoissa opinnäyteraportin ulkoasu voi poiketa LABin ohjeesta. Liitteissä ei tarvitse noudattaa opinnäyteraportin ulkoasuohjeita.

7 Opinnäytetyön tiedonhankinta ja lähteiden merkintä

7.1 Opinnäytetyön tiedonhankinta

Opinnäytetyössä tarvitaan aina taustatietoa tarkasteltavasta aiheesta. Opinnäytetyöhön sopivia tiedonlähteitä ovat tieteelliset ja ammatilliset kirjat ja artikkelit, erilaiset tilastot, standardit, viranomaisjulkaisut ja tutkimus- ja kehittämishankkeiden raportit sekä väitöskirjat, lisensoitujen tutkimukset, pro gradu -tutkielmat ja ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyöt.

Tiedonhankinnassa kannattaa lähteä liikkeelle LAB Primosta, josta löytyvät tiedekirjaston painetut ja digitaaliset aineistot. Vinkkejä tiedonhankinnan suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä tiedon paikantamiseen, arviointiin ja käyttöön löytyy tiedekirjaston tiedonhankinnan oppaasta. Kannattaa myös tutustua myös oman alan oppaisiin, jotta löytää juuri omaan aiheeseesi sopivimmat tiedonlähteet.

Opiskelija saa myös halutessaan henkilökohtaista ohjausta alan keskeisiin tietoaineistoihin, tiedonlähteiden arviointiin tai esimerkiksi lähdeviittausten tekemiseen. Ajanvarauksen henkilökohtaiseen ohjaukseen voi tehdä nettilomakkeella tiedekirjaston kotisivulta. Pika-apua tiedonhankinnan pulmiin saa kirjaston sivuilta löytyvän chatin kautta tai lähettämällä sähköpostia.

Kaukopalvelu auttaa silloin, kun tarvittavaa aineistoa ei löydy Tiedekirjaston omasta kokoelmasta Lahdesta tai Lappeenrannasta. Opinnäytetyötä varten voi tarvittaessa tilata kolme kaukolainaa maksutta. Kaukopalvelupyyntö tehdään nettilomakkeella tiedekirjaston kotisivulta.

7.2 Lähteiden merkintä

Opinnäyteraportin tekstistä tulee käydä selville, mikä on kirjoittajan omaa tekstiä ja mielipiteitä, mikä peräisin muista lähteistä. Samoin tulee menetellä, jos käytetään taulukoita, kuvia tai kuvia, jotka on kopioitu muista lähteistä. Opinnäytetyön tutkimusaineiston hankkimiseksi tehtyjä haastatteluja tai muuta aineistoa ei merkitä lähteeksi.

LAB-ammattikorkeakoulussa käytetään viittausjärjestelmää, jossa on lähdeviite ja sitä vastaavat tiedot lähdeluettelossa. Ohjeistus on luvuissa 7.3 ja 7.4.

7.3 Lähdeviitteet

Kun lähteitä lainataan suoraan tai epäsuorasti, on aina mainittava alkuperäinen lähde. Lähdeviite merkitään sekä suoraan lainaukseen että opinnäytetyön tekijän referoimaan tekstiin.

Painetut lähteet

Kun lähteenä on kirja, lähdeviitteessä mainitaan tekijän sukunimi, painovuosi ja sivunumero(t).

(Tuomi-Sorjonen 2013, 23.)

Kun tekijöitä on kaksi, tekijöiden sukunimien väliin tulee &-merkki.

(Paloniitty & Kauppinen 2011, 13.)

Kun tekijöitä on vähintään kolme, lähdeviitteeseen merkitään vain ensimmäinen nimi ja lyhenne ym.

(Hirsjärvi ym. 2009, 43–45.)

Aikakauslehden, sanomalehden tai kokoomateoksen artikkeliin viitattaessa merkitään lähdeviitteeseen artikkelin kirjoittaja, teoksen julkaisuvuosi ja sivu(t). Lähdeviite näyttää siis samalta kuin kirjaan viitattaessa.

(Ukkola 2016, 32.)

Saman tekijän samalta vuodelta olevat julkaisut erotellaan toisistaan pienaakkosin sekä lähdeviitteessä että lähdeluettelossa.

(Juholin 2016a, 23; Juholin 2016b, 35.)

Jos lähteelle ei löydy tekijää, lähdeviitteeksi merkitään otsikko.

(Koulutuksella tulevaisuuteen 2012, 14.)

Suulliset lähteet

Suullisista lähteistä (esimerkiksi luennosta, tv-ohjelmasta tai tietoperustan haastatteluista) tehdään viitemerkintä tavalliseen tapaan tiedon lähteen sekä vuosiluvun mukaan, vain sivunumero jää pois. Empiirisen tutkimusaineiston hankkimiseksi tehtyjä haastatteluja ei merkitä lähteiksi.

(Grönroos 2018.)

Sähköiset lähteet

Myös internetistä tai muista sähköisistä lähteistä saatu tieto merkitään tekijän ja vuosiluvun mukaan. Sivunumeroita ei tarvitse merkitä.

(Nieminen 2016.)

Jos tekijää ei mainita, lähdeviitteeseen merkitään organisaation nimi sekä vuosiluku. Jos vuosilukua ei löydy, vuosilukua ei mainita.

(Posti Group Oyj 2016.)

(Terveystieteiden tutkimuskeskus.)

Saman tekijän tai organisaation samalta vuodelta olevat lähteet erotellaan toisistaan pien-
aakkosin sekä lähdeviitteessä että lähdeluettelossa.

(PHSOTEY 2020a.)

(PHSOTEY 2020b.)

Jos vuosilukua ei ole, pikkukirjaimet merkitään näin:

(Terveystieteiden tutkimuskeskus a.)

(Terveystieteiden tutkimuskeskus b.)

E-kirjaan ja äänikirjaan viitataan samalla tavalla kuin kirjaan:

(Erikson 2018.)

(Juujärvi ym. 2014.)

(Smith 2008.)

Jos verkkodokumentin sivut on numeroitu, lähdeviitteeseen merkitään myös sivu, jolta tieto on peräisin:

(Ratu C2-0454 2017, 3.)

Lait, asetukset, säädökset

Lakeihin, asetuksiin, säädöksiin yms. viitattaessa merkitään lähdeviitteeksi lain, asetuksen tai säädöksen nimi tai sen virallinen lyhenne, luku, vuosi ja pykälä(t), joihin tieto kohdistuu.

(Biopankkilaki 688/2012, 2 §.)

(Valtioneuvoston asetus huumausaineiden valvonnasta 548/2008, 11 §.)

Toissijaiset eli sekundaariset lähteet

Pääsääntöisesti käytetään ensisijaisia lähteitä. Jos ensisijaista lähdettä ei löydy, on kirjoittajan osoitettava lukijalle, että tieto on peräisin toissijaisesta lähteestä.

Robson (1995) jaottelee perinteiset tutkimusstrategiat kolmeen ryhmään: kokeet, survey-tutkimus ja tapaustutkimus (Hirsjärvi ym. 2009, 134).

tai

Perinteiset tutkimusstrategiat jaotellaan kolmeen ryhmään: kokeet, survey- ja tapaustutkimus (Robson 1995, Hirsjärven ym. 2009, 134 mukaan).

Lähdeluetteloon merkitään pelkästään toissijainen lähde, eli tässä esimerkissä lähteeksi merkitään Hirsjärvi ym. 2009.

7.3.1 Lähdeviitteen ala ja erilaisia viittausmalleja

Lähdeviittauksen jälkeinen piste osoittaa lukijalle, minkä pituisesta lainauksesta on kyse. Kun lähdeviite koskee vain yhtä virkettä, sisällytetään lähdeviite kyseessä olevaan virkkeeseen. Virkkeen päättävä piste tulee siis sulkeiden ulkopuolelle.

Hyvällä henkilöjohtamisella voidaan edistää sitä, että kaikki työntekijät pääsevät näyttämään ja kehittämään omaa osaamistaan (Ekholm & Salmenkangas 2015, 35–36).

Kun lähdeviite koskee useita virkkeitä, viimeisen virkkeen perään tulee piste. Tällöin lähdeviite muodostaa oman kokonaisuuden, jolloin piste merkitään myös sulkeiden sisään.

Edustuskuluihin sisältyvä arvonnlisävero ei ole vähennyskelpoista. Edustuskulut ovat kuluja, joilla pyritään uusien liikesuhteiden luomiseen, entisten säilyttämiseen tai parantamiseen tai liiketoiminnan edistämiseen jollakin muulla tavalla. (Tuomi-Sorjonen 2013, 53.)

Jos samaan viitteeseen tulee usean eri kirjoittajan lähteitä, lähdetiedot sijoitetaan aikajärjestykseen ja erotetaan toisistaan puolipisteellä.

Tiedottajan tehtäviä yrityksessä tai organisaatiossa on käsitelty useissa teoksissa (Siukosaari 2015, 205; Ojanen 2016, 18; Kuutti 2017, 102).

Tekijä voidaan mainita jo tekstikappaleen alussa. Tällöin sulkeisiin laitetaan tekijän nimen jälkeen vuosiluku ja sivu(t). Lähdeviite ulottuu tässä tapauksessa kappaleen loppuun, ellei asiaa toisin tekstissä kerrota.

Siukosaari (2012, 93) toteaa, että esimiesviestinnän tavoite on selkeä: lisätä tietoisuutta omassa yksikössä kaikesta mikä liittyy tuloksen tekijään, työn tekeen ja taloon. Tavoitteena on myös hyvä ilmapiiri omassa yksikössä ja koko organisaatiossa. Myös tämän opinnäytetyön aineisto tukee Siukosaaren havaintoja.

Siukosaaren (2012, 93) tutkimuksessa todetaan, että esimiesviestinnän - - -

Ekholmin ja Salmenkankaan (2015, 35–36) mukaan hyvällä henkilöjohtamisella voidaan edistää sitä, että kaikki työntekijät pääsevät näyttämään ja kehittämään omaa osaamistaan.

Juujärvi ym. (2014) korostavat, että - -

Keskeisin lainkohta on mallioikeuslain (221/71) 6. pykälän säännös, jossa käsitellään - - -

On hyvä käyttää näitä kumpaakin edellä esiteltyä viittaustapaa.

7.3.2 Suora lainaus

Suoraa lainaamista tulisi välttää, ellei kyseessä ole esimerkiksi laki tai asetus. Suoran lainauksen on oltava sana sanalta, merkki merkiltä samanmuotoinen kuin alkuperäisteksti. Käyttämällä opinnäytetyön kirjoitusohjelmassa olevaa tyyliä LAB citation suora lainaus kursivoidaan ja sisentyy seuraavaan sarkaimeseen. Lähdeviitettä ei pidä kursivoida. Lähde mainitaan selvästi joko edeltävässä tekstissä tai heti lainauksen jälkeen. Suoran lainauksen edelle ja jälkeen jätetään tyhjä rivi.

Jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla henkilöllä on oikeus ilman syrjintää hänen terveydentilansa edellyttämään terveyden- ja sairaanhoitoon niiden voimavarojen rajoissa, jotka kulloinkin ovat terveydenhuollon käytettävissä (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 3§).

Jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla henkilöllä on oikeus ilman syrjintää hänen terveydentilansa edellyttämään terveyden- ja sairaanhoitoon niiden voimavarojen rajoissa, jotka kulloinkin ovat terveydenhuollon käytettävissä. Suomessa tilapäisesti oleskelevien henkilöiden oikeudesta hoitoon on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään tai valtioiden välillä vastavuoroisesti sovitaan. Kunnan ja valtion velvollisuudesta järjestää terveydenhuollon palveluja on lisäksi voimassa, mitä kansanterveyslaissa, erikoissairaanhoitolaissa, terveydenhuoltolaissa (1326/2010). (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 3 §.)

Lyhyt suora lainaus voi myös olla virkkeen sisällä. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (7885/1992, 3§) määrittää, että *jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla henkilöllä on oikeus ilman syrjintää hänen terveydentilansa edellyttämään terveyden- ja sairaanhoitoon.*

7.4 Lähdeluettelo

Lähdeluettelo sisältää tarkat tiedot käytetyistä lähteistä. Lähdeviitteessä mainittu kirjoittajan nimi tai muu lähde, esimerkiksi julkaisun nimi, mainitaan lähdeluettelossa. Tämän avulla lukija löytää lähdeviitteissä mainitut lähteet lähdeluettelosta. Kaikki käytetyt lähteet merkitään lähdeluetteloön aakkosjärjestyksessä. Lähdeluetteloön merkitään vain ne lähteet, joihin tekstissä on viitattu. Otsikoksi merkitään Lähteet, ja se tehdään opinnäytetyön kirjoitus-pohjassa olevalla tyylillä LAB Non-numbered heading.

Jos liitteessä käytetään lähteitä, niitä ei merkitä opinnäyteraportin lähdeluetteloön. Liitteessä on tarvittaessa oma lähdeluettelo.

7.4.1 Painetut lähteet

Kirja:

- tekijän nimi
- ilmestymisvuosi
- teoksen nimi
- julkaisusarja, jos teos on ilmestynyt sarjassa
- julkaisupaikka (kustantajan kotipaikka)
- kustantaja.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Ratu C2-0454. 2017. Rakennustyömaan aluesuunnittelu. E-kirja. Rakennus-tieto.

Saman tekijän lähteet merkitään niiden julkaisuvuoden mukaisessa järjestyksessä, vanhin ensin. Kun sekä tekijä että vuosi ovat samat, lähteet erotetaan pienaakkosilla.

Juholin, E. 2009a. Communicare! Viestintä strategiasta käytäntöön. Helsinki: Infor.

Juholin, E. 2009b. Viestinnän vallankumous: Löydä uusi työyhteisöviestintä. Helsinki: WSOYpro.

Jos joku tieto, kuten tekijän nimi tai kustantajan kotipaikka puuttuu, sitä ei merkitä:

Ratu C2-0454. 2017. Rakennustyömaan aluesuunnittelu. Rakennustieto.

Aikakaus- ja sanomalehtiartikkeli:

- kirjoittajan nimi
- julkaisuvuosi
- artikkelin nimi
- tiedot lehdestä
- sivut, joilla artikkeli on.

Hellberg, K. 2018. Koulukirjasto innostaa oppilaita lukemaan. Uusimaa 10.3.2018, 20.

Ukkola, J. 2019. Ruumiin kulttuuria kulttuurikaupungissa. Suomen Kuvalehti 3/2019, 29–33.

Artikkeli toimitetussa kokoomateoksessa:

- kirjoittajan nimi
- julkaisuvuosi
- artikkelin nimi
- kokoomateoksen toimittaja
- teoksen nimi
- julkaisupaikka (kustantajan kotipaikka)
- kustantaja
- sivut.

Matikainen, J. 2008. Organisaatio- ja johtamisviestintä verkossa. Teoksessa Aula, P. (toim.) Kivi vai katedraali. Organisaatioviestintä teoriasta käytäntöön. Porvoo: Infor, 171–190.

Lait, asetukset, säädökset ja komiteamietinnöt:

- nimi
- koodinumero
- vuosi.

Biopankkilaki 688/2012.

Valtioneuvoston asetus huumausaineiden valvonnasta 548/2008.

Standardit:

- standardin tunnus ja numero
- julkaisuvuosi
- nimi
- julkaisupaikka
- julkaisija.

SFS 5831. 1998. Viittaaminen sähköisiin dokumentteihin tai niiden osiin.
Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto.

7.4.2 Sähköiset lähteet

Sähköiset lähteet merkitään yhtä tarkasti kuin paperisetkin lähteet. Niihin tulee kuitenkin merkitä päivämäärä, jolloin lähteeseen on viitattu. Verkko-osoitteen loppuun ei tule pistettä.

Tavallisesti lähteestä merkitään tekijä ja julkaisutiedot seuraavasti:

- kirjoittaja
- julkaisuvuosi (jos tästä ei ole mainintaa, vuotta ei mainita)
- otsikko
- julkaisija / kustantaja
- päivämäärä, jolloin lähteeseen on viitattu
- saatavuus ja verkko-osoite.

Vihtonen, J. 2016. Liiketalouden alan opiskelijat järjestivät FellmanniCampukselle upeat messut. Lahden ammattikorkeakoulu. Viitattu 30.1.2020.
Saatavissa <http://www.lamk.fi/ajankohtaista/Sivut/Liiketaloudenalan-opiskelijat-jarjestivat-FellmanniCampukselle-upeat-messut.aspx>

Jos www-sivulle ei löydy kirjoittajaa, lähteeseen merkitään sivujen ylläpidosta vastaava organisaatio tai sivun otsikko. Seuraavassa esimerkissä sivustolla ei ole vuosilukua:

Terveystieteiden tutkimuskeskus. Terveystieteen eettiset suositukset. Viitattu 12.2.2020. Saatavissa https://www.terveydenhoitajaliitto.fi/ammatti/terveydenhoitajan_eettiset_suosituks

Mikäli verkkosivu on saatavilla vain rajoitetusti, esimerkiksi maksullisena tai kirjautuneena, käytetään verkko-osoitteen edessä merkintää Saatavissa rajoitetusti.

Tilinpäätöstiedote 2021. LAB-intra. Viitattu 15.4.2022. Saatavissa rajoitetusti <https://lut.sharepoint.com/sites/intra-lab/SitePages/Tilin.asp>

Verkkolehdet:

- kirjoittaja
- vuosi
- artikkelin nimi
- lehden nimi
- lehden numero tai Vol. (issue), sivu(t)
- päivämäärä, jolloin lähteeseen on viitattu
- saatavuus ja verkko-osoite tai pysyvä tunniste DOI.

Loxton, M., Truskett, R., Scarf, B., Sindone, L., Baldry, G. & Zhao, Y. 2020. Consumer Behaviour during Crises: Preliminary Research on How Corona-virus Has Manifested Consumer Panic Buying, Herd Mentality, Changing Discretionary Spending and the Role of the Media in Influencing Behaviour. Journal of Risk and Financial Management. Vol. 13 (8), 166. (Huom: 166 on artikkelin numero, ei sivunumero) Viitattu 1.6.2021. Saatavissa <https://www.mdpi.com/1911-8074/13/8/166/htm>

Loxton, M., Truskett, R., Scarf, B., Sindone, L., Baldry, G. & Zhao, Y. 2020. Consumer Behaviour during Crises: Preliminary Research on How Corona-virus Has Manifested Consumer Panic Buying, Herd Mentality, Changing Discretionary Spending and the Role of the Media in Influencing Behaviour. Journal of Risk and Financial Management. Vol. 13 (8). Viitattu 1.6.2021. Saatavissa DOI [10.3390/jrfm13080166](https://doi.org/10.3390/jrfm13080166)

Portin, P. 2017. Onko arvovapaata tiedettä olemassa? Tieteessä tapahtuu. Nro 2/2017. Viitattu 31.1.2020. Saatavissa <https://journal.fi/tt/article/view/99/76>

Verkkodokumentit:

- tekijä (jos löytyy)
- julkaisuaika
- dokumentin nimi
- julkaisija/kustantaja
- viestintyyppi (esimerkiksi opinnäytetyö, konferenssijulkaisu, blogi, video, intranet, twiitti, sähköposti)
- päivämäärä, jolloin lähteeseen on viitattu (ei välttämättä tarvita pysyviin aineistoihin, kuten lakeihin)
- saatavuus ja verkko-osoite.

Gould, G. 2018. Piano Concerto No. 1 in D Minor, Op. 15: II. Adagio (Live). Youtube-video. Viitattu 4.2.2020. Saatavissa <https://www.youtube.com/watch?v=5qtr9izO8xs>

Harjunpää, A. 2022. Yksintyöskentelyn tiedonhallinnan ja tietojohdamisen kehittäminen osaksi organisaation toimintastrategiaa. LAB-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö (YAMK). Viitattu 2.5.2022. Saatavissa <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202204195388>

Heilimö, E. 2017. VS: Opinnäytetyöohje. Sähköpostiviesti. Vastaanottaja Aalto, M. Lähetetty 27.2.2017.

Juva, K. 2013. Haltiat ja örkit. Kotus-blogi 31.7.2013. Viitattu 20.2.2020. Saatavissa https://www.kotus.fi/nyt/kotus-blogi/kersti_juva/haltiat_ja_or-kit.10229.blog

@Kotus_tiedotus. 2017. Kotimaisten kielten keskus. Tviitti 25.1.2017. Twittermikroblogipalvelu. Viitattu 4.2.2020. Saatavissa https://twitter.com/Kotus_tiedotus/status/824231906967453696

Pykälä-aho, N. 2022. Rakennustyömaan olosuhdehallinnan seuranta. LAB-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 28.4.2022. Saatavissa <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202204145222>

Tilinpäätöstiedote 2021. LAB-intra. Viitattu 15.4.2022. Saatavissa rajoitettusti <https://lut.sharepoint.com/sites/intra-lab/SitePages/Tilin.asp>

Seimenis, I., Sakas, D. & Konstantopoulos, N. 2009. A Strategic Model for the Business Communication Field Training Decision in the Commercial Enterprises. AIP Conference Proceedings 8 (13). 897–900. Viitattu 10.2.2020. Saatavissa DOI [10.1063/1.3225463](https://doi.org/10.1063/1.3225463)

E-kirja ja äänikirja:

- tekijä
- julkaisuaika
- dokumentin nimi
- viestintyyppi (e-kirja tai äänikirja)
- julkaisija/kustantaja
- kauppapaikka (esim. Elsevier), kirjaston hakupalvelu (esim. Primo) tai muu vastaava aineistokokoelma.

Juujärvi, S. 2014. Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Äänikirja. Helsinki: Celia.

Paju, S. & Riekk, T. 2019. Järki töihin. Äänikirja. Jyväskylä: Tuuma-kustannus. BookBeat.

Paju, S. & Riekk, T. 2019. Järki töihin. E-kirja. Jyväskylä: Tuuma-kustannus. BookBeat.

Ratu C2-0454. 2017. Rakennustyömaan aluesuunnittelu. Sähköinen asiakirja. Rakennustieto.

Smith, A. 2008. The Wealth of Nations. E-kirja. Heritage Illustrated Publishing.

7.4.3 Suulliset lähteet

Haastattelu:

- haastateltavan nimi
- vuosiluku
- haastateltavan henkilön arvo tai asema
- organisaatio (kun kyseessä on jonkin organisaation edustaja)
- maininta siitä, että kyseessä on haastattelu, sekä haastattelun päivämäärä.

Virtanen, T. 2018. Toimitusjohtaja. Virtasen Putki Oy. Haastattelu 5.2.2018.

Empiirisen tutkimusaineiston hankkimiseksi tehtyjä haastatteluja ei merkitä lähdeluetteloon.

Luennot, radio- ja TV-ohjelmat, podcastit:

- tekijä/toimittaja
- vuosi
- otsikko
- tilanne tai ohjelman nimi
- päiväys.

Grönroos, V. (toim.) 2018. Unelmien kylässä. Ylen ykkönen 30.1.2018.

Hämäläinen, J. 2018. Mitä on palvelumuotoilu ja miten sitä käytetään? Beard and Business -podcast 1.10.2018. Spotify. Viitattu 27.4.2022. Saatavissa <https://open.spotify.com/episode/1niBkhlr8V0rR3AT052aoj>

Juholin, E. 2015. Työyhteisöviestintä mullistuu – jo oli aikakin. Luento Lahden tiedepäivässä 25.11.2015.

7.4.4 Muut lähteet

Julkaisemattomat lähteet:

- tekijä
- vuosi (jos on tiedossa)
- nimi tai otsikko
- työn laatu
- säilytyspaikka (jos on tiedossa).

Lahden seutu – Lahti Region Oy. 2020. Lahden seutu. Esite.

Myös **kuvista** on merkittävät lähteet. WWW-sivulta peräisin olevasta kuvasta merkitään seuraavat tiedot:

- tekijä
- vuosi (jos ei ole tiedossa, vuotta ei merkitä)
- kuvan nimi
- viittausajankohta
- saatavuus.

Nagy, R. R. 2015. Datamancer's Steampunk Laptop. Viitattu 10.2.2020.

Saatavissa <http://www.datamancer.net/steampunklaptop/steampunklaptop.htm>

Kuvalähteet merkitään samaan lähdeluetteloon muiden lähteiden kanssa. Lähdemerkinnät ovat samanlaiset kuin muissakin lähteissä.

Lähteet

LAB-ammattikorkeakoulu. 2020. Tietosuojaohjeistus opiskelijoille. Viitattu 1.4.2021.

Saatavissa <https://elab.lab.fi/sites/default/files/category-page/2021-02/Tietosuojaohjeistus%20opiskelijoille.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2014. Tutkimuksen avoimuudella yllättäviä löytöjä ja luovaa oivaltamista. Avoimen tieteen ja tutkimuksen tiekartta 2014–2017. Viitattu 23.5.2021.

Saatavissa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-317-0>

Tekijänoikeuslaki 404/61. Viitattu 20.5.2021. Saatavissa

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Te+kij%C3%A4noikeuslaki%20>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 23.5.2021. Saatavissa

https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tietoarkisto. Informointi henkilötietojen käsittelystä. Viitattu 23.5.2021. Saatavissa

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/tutkittavien-informointi/>

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014. Viitattu 19.5.2021. Saatavissa

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141129?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Valtioneuvoston%20asetus%20ammattikorkeakouluista%20>

Liite 1. Arviointikriteerit

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyön arviointikriteerit

Arvioinnin kohde	Kiitettävä 5	Erittäin hyvä 4	Hyvä 3	Tyydyttävä 2	Välttävä 1	Hylätty 0
Aiheen valinta ja tavoitteet	Opiskelija osaa - valita alalle ajan-kohtaisen, innovatiivisen ja vaativan aiheen - perustella ja rajata aiheen loogisesti ja selkeästi aiempaan tietoon tai alan kehitystarpeisiin pohjautuen - asettaa selkeitä ja loogisia tavoitteita.	Opiskelija osaa - valita alalle ajan-kohtaisen aiheen - perustella ja rajata aiheen loogisesti ja selkeästi ottaen huomioon aiemman tiedon tai alan kehittämistarpeet - asettaa selkeitä ja loogisia tavoitteita.	Opiskelija osaa - valita alalle hyvin sopivan aiheen - perustella ja rajata aiheen loogisesti ja selkeästi - asettaa selkeitä tavoitteita.	Opiskelija osaa - valita alaan liittyvän aiheen - perustella ja rajata aihetta - asettaa aiheeseen sopivia tavoitteita.	Opiskelija osaa - valita alaan liittyvän aiheen - rajata aihetta - kuvata tavoitteita.	Opiskelija ei ole saavuttanut hyväksytyn arvosanan osaamistavoitteita.
Tietoperusta ja lähteiden käyttö	Opiskelija osaa - laatia opinnäytetyön aiheeseen ja tavoitteisiin sekä käytettyihin menetelmiin nähden monipuolisen, laaja-alaisen ja ajankohtaisen	Opiskelija osaa - laatia opinnäytetyöhön monipuolisen ja ajankohtaisen tietoperustan, jolla osoittaa perehtyneisyyttä aiheeseen	Opiskelija osaa - laatia opinnäytetyöhön tarkoituksenmukaisen tietoperustan, jolla osoittaa perehtymistä aiheeseen - hakea, käyttää ja soveltaa	Opiskelija osaa - laatia opinnäytetyöhön tietoperustan - hakea, käyttää ja yhdistää aiheeseen liittyviä tietolähteitä	Opiskelija osaa - laatia opinnäytetyöhön tietoperustan - hakea ja käyttää tietolähteitä	Opiskelija ei ole saavuttanut hyväksytyn arvosanan osaamistavoitteita.

	tietoperustan, jolla osoittaa perehtyneisyyttä aiheeseen - hakea, käyttää ja soveltaa kriittisesti ja monipuolisesti aiheeseen liittyviä kansallisia ja kansainvälisiä tutkimuksia sekä muita asiantuntijatietoon perustuvia tietolähteitä - käyttää ja yhdistää käsitteitä kattavasti ja johdonmukaisesti tuoden esiin käsitteiden väliset yhteydet.	- hakea, käyttää ja soveltaa aiheeseen liittyviä kansallisia ja kansainvälisiä tutkimuksia sekä muita asiantuntijatietoon perustuvia tietolähteitä - käyttää ja yhdistää käsitteitä johdonmukaisesti tuoden selkeästi esiin käsitteiden väliset yhteydet.	aiheeseen liittyviä tutkimuksia ja muita asiantuntijatietoon perustuvia tietolähteitä - käyttää käsitteitä johdonmukaisesti tuoden esiin käsitteiden välisiä yhteyksiä.	- käyttää aiheen kannalta keskeisiä käsitteitä.	- käyttää aiheeseen liittyviä käsitteitä.	
Toteutus ja menetelmät	Opiskelija osaa - käyttää opinnäytetyön tavoitteen sopivaa menetelmää ja perustella valintansa kirjallisuuden tai muiden oman alansa tietolähteiden perusteella	Opiskelija osaa - käyttää opinnäytetyön tavoitteen sopivaa menetelmää ja perustella valintansa kirjallisuuden tai muiden oman alansa tietolähteiden perusteella	Opiskelija osaa - käyttää valitsemaansa menetelmää ja perustella valintansa - kerätä tai tuottaa opinnäytetyön tavoitteeseen sopivan aineiston	Opiskelija osaa - kuvata valitsemaansa menetelmän - kerätä tai tuottaa aineiston - analysoida aineiston	Opiskelija osaa - kuvata valitsemaansa menetelmän - kerätä tai tuottaa aineistoa - analysoida aineistoa.	Opiskelija ei ole saavuttanut hyväksytyn arvosanan osaamistavoitteita.

	- perustellusti kerätä tai tuottaa opinnäytetyön tavoitteeseen nähden kattavan aineiston - analysoida aineiston perustellusti ja monipuolisesti - arvioida aineiston, analyysin ja tulosten luotettavuutta perustellen ja kriittisesti.	- perustellusti kerätä tai tuottaa opinnäytetyön tavoitteeseen nähden kattavan aineiston - analysoida aineiston perustellusti ja monipuolisesti - arvioida aineiston, analyysin ja tulosten luotettavuutta perustellusti.	- analysoida aineiston perustellen - arvioida aineiston, analyysin ja tulosten luotettavuutta.	- tunnistaa luotettavuuteen liittyviä tekijöitä.		
Tulokset, johtopäätökset ja niiden esittäminen	Opiskelija osaa - esittää tulokset ja johtopäätökset perustellusti ja havainnollisesti - yhdistää tulokset ja johtopäätökset perustellusti ja loogisesti opinnäytetyön teoreettiseen tietoperustaan ja tavoitteisiin - tehdä opinnäytetyön, jonka	Opiskelija osaa - esittää tulokset ja johtopäätökset perustellusti ja havainnollisesti - yhdistää tulokset ja johtopäätökset opinnäytetyön teoreettiseen tietoperustaan ja tavoitteisiin - tehdä opinnäytetyön, jonka tuloksia voidaan	Opiskelija osaa - esittää tulokset ja johtopäätökset perustellusti - yhdistää tulokset ja johtopäätökset opinnäytetyön tavoitteisiin - tehdä opinnäytetyön, jonka tulokset liittyvät työelämään - esittää kehittämis- ja/tai	Opiskelija osaa - esittää tulokset ja johtopäätökset - yhdistää opinnäytetyön tuloksia tavoitteisiin.	Opiskelija osaa - esittää tuloksia ja johtopäätöksiä.	Opiskelija ei ole saavuttanut hyväksytyn arvosanan osaamistavoitteita.

	tulokset hyödyn- tävät työelämää - esittää perustel- len alaa hyödyttä- viä kehittämis- ja/tai jatkotutki- musehdotuksia.	hyödyntää työelä- mässä - esittää alaa hyö- dyttäviä kehittä- mis- ja/tai jatko- tutkimusehdotuk- sia.	jatkotutkimuseh- dotuksia.			
Asiantuntijuus ja opinnäyte- työprosessi	Opiskelija osaa - arvioida opinnäy- tetyöprosessia perustellusti ja monipuolisesti - perustellusti ottaa huomioon eettiset näkökohdat opin- näytetyöproses- sin eri vaiheissa - työskennellä ta- voitteellisesti, suunnitelmalli- sesti ja itsenäi- sesti - toimia sujuvasti ja rakentavasti opin- näytetyöproses- siin osallistuvien kanssa sekä tie- dottaa opinnäyte- työn edistymi- sestä.	Opiskelija osaa - arvioida opinnäy- teprosessia pe- rustellusti - perustellusti ottaa huomioon eettiset näkökohdat opin- näytetyöproses- sin eri vaiheissa - työskennellä ta- voitteellisesti ja it- senäisesti - toimia sujuvasti ja rakentavasti opin- näytetyöproses- siin osallistuvien kanssa sekä tie- dottaa opinnäyte- työn edistymi- sestä.	Opiskelija osaa - arvioida opinnäy- tetyöprosessia - ottaa huomioon eettiset näkökoh- dat opinnäytetyö- prosessin eri vai- heissa - työskennellä ta- voitteellisesti ja melko itsenäisesti - toimia sujuvasti opinnäytetyöpro- sessiin osallistu- vien kanssa.	Opiskelija osaa - tuoda esiin näke- myksiä opinnäy- tetyöprosessista - tunnistaa opin- näytetyöproses- siin liittyviä eetti- siä näkökohtia - työskennellä oh- jatusti kohti ta- voitteita - toimia opinnäyte- työprosessiin osallistuvien kanssa.	Opiskelija osaa - tuoda esiin näke- myksiä opinnäy- tetyöprosessista - työskennellä oh- jatusti - toimia opinnäyte- työprosessiin osallistuvien kanssa.	Opiskelija ei ole saavuttanut hyväksytyn arvosanan osaamistavoit- teita.

Raportointi ja kieliasu	Opiskelija osaa	Opiskelija osaa	Opiskelija osaa	Opiskelija osaa	Opiskelija osaa	Opiskelija ei ole saavuttanut hyväksytyn arvosanan osaamistavoitteita.
	- kirjoittaa opinnäyteraportin, jonka rakenne on johdonmukainen ja tasapainoinen	- kirjoittaa opinnäyteraportin, jonka rakenne on johdonmukainen	- kirjoittaa opinnäyteraportin, jonka rakenne on pääsääntöisesti johdonmukainen	- kirjoittaa opinnäyteraportin, jonka rakenteessa on johdonmukaisuutta	- kirjoittaa opinnäyteraportin, mutta rakenne on puutteellinen tai epälooginen	
	- kirjoittaa erittäin sujuvaa, sidosteista ja asiatyylistä tekstiä	-kirjoittaa sujuvaa, sidosteista ja asiatyylistä tekstiä	-kirjoittaa melko sujuvaa, sidosteista ja asiatyylistä tekstiä	-kirjoittaa asiatekshtiä, mutta tyyli voi horjua, sidostamisessa on puutteita	- kirjoittaa tekstiä, mutta sen tyyli on horjuvaa ja kieliasussa on runsaasti virheitä	
	-kirjoittaa kieliasul-taan lähes virheetöntä ja huoliteltua tekstiä	-kirjoittaa kieliasul-taan lähes virheetöntä tekstiä	-kirjoittaa kieliasul-taan melko hyvää tekstiä	-kirjoittaa tekstiä, jonka viesti välittyy virheistä huolimatta	-kirjoittaa tekstiä, jonka viesti välittyy runsaista virheistä huolimatta	
	- merkitä lähteet ja viitteet virheettömästi, viitata lähteisiin monipuolisesti sekä asia- ja lähdekeskeisesti	- merkitä lähteet ja viitteet lähes virheettömästi, viitata lähteisiin melko monipuolisesti sekä asia- ja lähdekeskeisesti	- merkitä lähteet ja viitteet lähes virheettömästi	- merkitä lähteet ja viitteet, mutta niissä on jonkin verran puutteita	- merkitä lähteet ja viitteet, mutta niissä on puutteita	
	- havainnollistaa raporttiaan visuaalisesti: mikäli raportissa on kuvia, kuvioita tai taulukoita, ne ovat tarkoituksenmukaisia ja	- havainnollistaa raporttiaan visuaalisesti: mikäli raportissa on kuvia, kuvioita tai taulukoita, ne ovat tarkoituksenmukaisia ja selkeitä, niihin	- havainnollistaa raporttiaan visuaalisesti: mikäli raportissa on kuvia, kuvioita tai taulukoita, ne ovat tarkoituksenmukaisia, selkeitä ja niihin viitataan tekstissä.	- havainnollistaa raporttiaan visuaalisesti: mikäli raportissa on kuvia, kuvioita tai taulukoita, ne ovat tarkoituksenmukaisia ja niihin pääsääntöisesti viitataan tekstissä.	- havainnollistaa raporttiaan visuaalisesti: mikäli raportissa on kuvia, kuvioita tai taulukoita, ne jäävät irrallisiksi. Nimeäminen on epäloogista.	

	viimeistelyjä, niihin viitataan ja niitä avataan tekstissä.	viitataan ja niitä avataan tekstissä.		Nimeämisessä on epäloogisuutta.		
--	---	---------------------------------------	--	---------------------------------	--	--

Liite 2. Opinnäytetyötoimijoiden vastuut ja velvollisuudet

Opiskelija

- perehtyy ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeeseen ja koulutusaloittaisiin ohjeisiin
- valitsee ja hyväksyttää opinnäytetyön aiheen
- laatii yhteistyösopimuksen
- selvittää opinnäytetyöhön mahdollisesti liittyvät tutkimuslupa- ja tietosuoja-asiat
- hyödyntää ohjausta ja palautetta
- pitää säännöllisesti yhteyttä ohjaajaan ja yhteistyökumppaniin
- osallistuu seminaareihin koulutusaloittaisessa käytännön ja aikataulun mukaisesti
- neuvottelee mahdollisista muutoksista opinnäytetyön ohjaajien kanssa
- toteuttaa ja dokumentoi opinnäytetyön LAB-ammattikorkeakoulun raportointiohjeiden mukaisesti
- selvittää kuinka toimia, mikäli opinnäytetyö sisältää luottamuksellista materiaalia
- kirjoittaa kypsyysnäytteen
- lähettää opinnäytetyönsä Turnitin-tarkastukseen
- tallentaa opinnäytetyön Theseukseen
- tekee itsearvioinnin ja antaa palautteen opinnäytetyöprosessista koulutusaloittaisessa yksikön antamien ohjeiden mukaisesti.

Opinnäytetyön ohjaaja

- on perehtynyt ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeeseen ja opinnäytetyötä ohjaaviin periaatteisiin sekä koulutusaloittaisiin ohjeisiin
- varmistaa, että opinnäytetyön aihe ja tavoitteet vastaavat opinnäytetyölle asetettuja kriteereitä
- hyväksyy opinnäytetyösuunnitelman ja valmiin opinnäytetyön
- sitoutuu opinnäytetyön ohjaukseen, auttaa ongelmakohtissa sekä ohjaa opinnäytetyöprosessin aikana eettisissä ratkaisuihin
- arvioi kypsyysnäytteen sisällön ja kieliasun
- arvioi opinnäytetyön
- tarkastaa Turnitin-analyysin
- tarkistaa, että opinnäytetyö on tallennettu Theseus-verkkokirjastoon ennen arvostuksen viemistä Peppiin

- kannustaa opiskelijaa julkaisemaan opinnäytetyöhön pohjautuvia tutkimusartikkeleja Open Access -julkaisuissa.

Yhteistyökumppani

- allekirjoittaa yhteistyösopimuksen
- osallistuu ohjaukseen sisällön asiantuntijana
- voi antaa kirjallisen palautteen opinnäytetyöstä.

Mahdollinen vertaisarvioija

- antaa palautteen opinnäytetyösuunnitelmasta tai opinnäytetyöstä.

Tekstin ja kielen ohjaaja

- toteuttaa opinnäytetyöraportin kirjoittamisen opetuksen
- ohjaa opiskelijaa opinnäytetyöraportin kirjoittamisessa (tekstipajat ja/tai henkilökohtainen ohjaus)
- antaa arvioinnin opinnäytetyöraportista

Toinen arvioija

- arvioi tarvittaessa valmiin opinnäytetyön